Prof. Dr. Karel Laštovka:

Kompetence referátu pro ochranu památek na Slovensku.

Památkový referát na Slovensku má podle nařízení ministra s plnou mocí ze dne 20. X. 1919, č. 8380. prez. (čís. 155/19 Ú. N.), právo spolurozhodovati ve všech věcech, které mají přímo nebo nepřímo vliv na ochranu památek.

Z nálezu Nejv. správ. soudu ze dne 13. I. 1926, čís. 22.313/25.

Obec Baňská Bystřice pronajala velkou bránu s tím, že nájemce si může v ní zřídit obchodní místnost. Nájemce skutečně zažádal o povolení postaviti v bráně portál a okresní úřad na základě doporučení stavební komise povolení k přestavbě brány na obchodní místnost udělil s tím, že starobylý ráz budovy nesmí býti porušen (23. VI. 1924, č. 7070). K námitkám referátu pro ochranu památek na Slovensku z 3. VII. 1924 župní úřad stavební povolení okresního úřadu vůbec zrušil a městu uložil, aby uvedlo bránu na vlastní náklad do původního stavu. Proti tomu podalo město B. Bystřice stížnost uvádějíc toto:

1. nejde o památku po rozumu § 3. zák. čl. XXXIX. z r. 1881, stran níž by vlastníkova disposice byla omezena,

2. stavební povolení č. 7070/24 nabylo moci práva a nemohlo býti župním úřadem zrušeno z úřední moci,

3. státní referát na ochranu památek na Slovensku nemá práva zasáhnouti do volné disposice města, jakožto vlastníka oné brány.

4. referát ten jest toliko poradním sborem ministerstva,

5. město nic nezavinilo a nemůže mu tudíž býti uložena restituce oné brány na jeho náklad.

Nejvyšší správní soud stížnost zamítl z těchto důvodů:

Stěžující si město, dovolávajíc se předpisu zák. čl. XXXIX. z r. 1881, ponechává bez povšimnutí změny, jichž se onomu zákonu dostalo nařízením ministra pro správu Slovenska ze dne 20. října 1919, č. 8380 prez. (čís. 155/1919 Ú. N., čís. 32-33/19), opírajícím se zejména též o § 12. zák. ze dne 10. prosince 1918, č. 64. Sb. z. a n., a

vydaným zřejmě na základě § 14. téhož zákona a jednajícím »o pravomoci vládního komisariátu na ochranu památek na Slovensku«.

Kdežto totiž býv. uh. komise pro zachování uměleckých a historických památek byla po rozumu zák. čl. XXXIX. z r. 1881, jak stěžovatel správně dovozuje, toliko sborem poradním (§ 19. zák. čl.), přiznáno bylo cit. min. nařízením vládnímu komisariátu, vstoupivšímu na místo oné komisie, právo rozhodovací (§ 1. »spolurozhoduje«) ve všech záležitostech, které přímo nebo nepřímo mají vliv na ochranu památek.

Další změna v daném sporu v úvahu přicházející je ta, že, kdežto zák. čl. XXXIX. předpokládal skutečně, jak stížnost dovozuje, že ten-který objekt byl od případu k případu již prohlášen ministrem za uměleckou nebo historickou památku, nař. čís. 155/19 stanoví samo, pokud jde o stavby, kategorií budov, jež bez dalšího požívají ochrany, totiž stavby z první polovice XIX. století a starší, a že zejména stanoví též kategoricky případy, kdy vládní komisariát za účelem ochrany uměleckých nebo památných staveb má zakročiti, vyslovujíc ve smyslu § 2., že do oboru ochrany památek patří též úřední jednání nejen o povolení k úplnému nebo částečnému sbourání, nýbrž o změnách zmíněných staveb, zejména i o změnách v pouhém vzhledu budov (nátěr, průčelí, zasazení nových dveří, oken, portálu atd.).

Že hradní brána, o níž jde, patří svým stářím do kategorie staveb takto chráněných, je notorické. Pak ale nebylo třeba, aby byla ještě zvláště prohlášena za památku podle zák. čl. XXXIX. z roku 1881, nýbrž požívá bez dalšího ochrany, k níž, jak onen zák. článek, tak i min. nařízení čl. 155/19 cílí.

A rovněž jest patrno, že s provedením adaptace oné místnosti spojeny byly aspoň změny uvedené v § 2., lit. c) cit. nař. číslo 155/19, nastal tudíž případ, kdy orgán povolaný k ochraně památek měl právo i povinnost zakročiti.

Jak již svrchu uvedeno, záleží zakročení to podle § 1. cit. nařízení v tom, že onen úřad spolurozhoduje, a to v ten způsob, že proti jeho protestu není možno záležitosti ty vyříditi, při čemž uloženo je úřadům státním i samosprávným o případech toho druhu jej uvědomiti a věc mu předložiti.

Bylo-li však orgánu tomu přiznáno právo a povinnost spolurozhodovati, a to s právem veta, jest jeho účast složkou nutnou, aby k tomu kterému rozhodnutí v záležitostech

toho druhu bylo lze přihlížeti, jako by bylo vydáno činitelem k tomu povolaným, kdežto výrok bez jeho účasti vydaný postrádá svého základu v součinnosti příslušných úřadů, mezi něž kompetence ve věcech těch je rozložena, a trpí tudíž zmatečností, jež brání mu nabýti právní moci a založiti právní účinky.

Poněvadž v daném případě státní referát na ochranu památek na Slovensku k spolurozhodování přivzat nebyl, jest patrno, že stavební povolení k adaptaci místností ve velké hradní bráně v místnost obchodní, bylo vydáno úřadem, jenž sám, bez součinnosti onoho referátu, k tomu oprávněn nebyl, jenž si tedy při aktu tom osoboval samostatnou kompetenci jemu samostatně nepříslušející a jest tedy akt ten stižen zmatkem, pro který jej župní úřad mohl mocí svého dozorčího práva zrušiti.

Bezdůvodná jest stížnost, i pokud brojí proti tomu, že župní úřad zavázal stěžující si město k tomu, aby na svůj náklad uvedlo opět onu velkou bránu do původního stavu.

Župní úřad vycházel při tom z předpokladu, že město, ač již z předešlého jednání musilo si býti vědomo, že památkový referát osobuje si účast v této záležitosti, o protestu památkového referátu okresní úřad v Baňské Bystřici vůbec nevyrozmělo, čímž přivodilo vydání zmatečného stavebního povolení a že tudíž ručí za následky tím vzešlé. Stěžující si město nepopírá správnosti právního stanoviska žalovaného úřadu, že v případě, že by svým postupem bylo přivodilo vydání onoho zmatečného výroku okresního úřadu, mohla mu býti uložena povinnost k uvedení hradní brány v předešlý stav, ale popírá předpoklad žalovaného úřadu, totiž, že město přivodilo svým postupem vydání zmatečného stavebního povolení. Avšak stížnost tento předpoklad žalovaného úřadu nevyvrací, poukazujíc toliko k tomu, že bylo věcí okresního úřadu samého, aby, vida, že jde o stavební povolení stran staré hradní brány, památkový referát k účasti přibral. Stěžující si město přehlíží však při tom, že povinnost ta postihovala již jeho vlastní orgány, působící ve funkci stavební komise, jíž náleželo, aby po rozumu § 1. cit. min. nařízení referát o zavedeném stavebním řízení uvědomila a věc mu předložila.

Nestalo-li se tak, nelze se zřetelem k těmto dvěma okolnostem, (jednak nesdělení protestu památkového referátu proti zamyšlenému pronájmu a adaptačním pracím okresnímu úřadu, jednak nešetření předpisu § 1. cit. nař. městskými orgány) míti důvodně za to, že stěžující si město svým postupem onen bezprávný stav nevyvolalo a jest tudíž stížnost i v tomto směru bezdůvodná.

K nálezu možno podotknouti toto:

1. Rozhodnou otázkou jest, jakou povahu má nařízení ministerstva s plnou mocí ze dne 20. X. 1919 č. 155. Ú. N. Správní soud situaci si usnadnil tím, že vychází z názoru, že toto nařízení jest vydáno »zřejmě na základě § 14. zákona čís. 64/18« a že tedy má jako nařízení dle § 14. legis vicem. Ale proti tomu nutno uvésti, že nařízení bylo vydáno (cituji dle úředního vydání zákonů památkových) výslovně **jen** »na základě zákona ze dne 20. X. 1918 čís. 13, na základě § 12. zákona z 10. XII. 1918 čís. 64 a na základě § 1. uh. zákona z 24. V. 1881 (zák. čl. XXXIX:81)«, a že tedy nebylo a dle úmyslu vydavatele ani nemělo býti vydáno na základě § 14. zákona č. 64/18 jako nové právo. Ministr chtěl vydati nařízení jen jako prováděcí nařízení k svrchu uvedeným dvěma zákonům o dovozu a vývozu památek a k zákonu uherskému o ochraně památek stavebních a nutno proto nařízení jen jako takové vykládati a zkoumati, zda nejedná contra legem. Po mém soudu nelze právo památkového úřadu **spolurozhodovati,** tedy rozkazovati, při bourání stavebních památek a jich změnách, vyvoditi ani z oněch dvou ustanovení o vývozu, resp. ničení památek ani z uherského památkového zákonného článku XXXIX : 81.

2. Restituce uložená městu má důvod svůj v tom, že město samo svoji právní povinnost restituční přiznávalo, takže správní soud nebyl nucen se otázkou právní zabývati.

Dr. Jaroslav Horák:

Zkoumací moc soudců o řádném vyhlášení zákona.

(Rozhodnutí N. S. ze dne 27. XI. 1925 R. III. 654/25.)

Soudní tabule v Bratislavi usnesením ze dne 23. X. 1925 Ck VIII. 3. II. 1925 vyslovila sporu překážející okolnost na základě § 180. bodu 3. uh. civ. ř. s. pro nepříslušnost soudu v záležitosti syndikátního sporu proti čsl. eráru zavedeném na tom základě, že oficiantka okresního soudu v Z. žádost o vklad exekučního práva zástavního opozděně odevzdala pozemkové knize, tak že mezi tím jiná, později podaná žádost, nabyla přednosti a exekvující následkem toho při realisaci předcházejícího zástavního práva vyšel na prázdno ze zavinění vzpomenuté soudní úřednice.

Soudní tabule byla toho názoru, že sice zákon ze dne 15. IV. 1920 č. 270 Sb. z. a n. byl řádně dle zákona ze dne 13. III. 1919 č. 139 Sb. z. a n. vyhlášen, ale že tomu není tak ohledně zákona ze dne 12. VII. 1872 č. 112 ř. z. (zákona o syndikátní žalobě, napřed citovaným zákonem pro Slovensko a Podkarpatskou Rus recipovaného). Tento zákon nepochybně platný v zemích historických, byl vyhlášen na bývalém území rakouském dle tehdy platných předpisů v říšském zákonníku v německém textu, jako originálním. Na území bývalém uherském nikdy jeho text vyhlášen nebyl. Je tedy tento zákon pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi právním pramenem nově vydaným ve smyslu § 1. cit. z. č. 139/1919 o vyhlášení zákonů a k veřejnému vyhlášení jeho je dle mínění soudní tabule zapotřebí vyhlášení ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého. Pouhé odvolání na zákon platný na území historických zemí